

معلمان پویا و کارآمد

راز و رمز موفقیت نظام آموزشی سنگاپور

دکتر نیره شاه محمدی

کشور سنگاپور در منطقه جنوب شرق آسیا واقع است و نظام آموزشی آن تشابه زیادی با نظام آموزشی ایران دارد. این کشور در سال‌های اخیر شاهد رشد چشمگیری در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات، نانو و بیوتکنولوژی و سایر حیطه‌های صنعتی بوده و این پیشرفت‌ها را در سایه سیاست‌های آموزشی اقتصاد محور خود کسب کرده است. سیاست‌های مذکور متمرکز بر رشد و توسعه منابع انسانی بوده و بر مبنای آن سعی شده است تا علاوه بر آشنا ساختن دانش‌آموزان با نیازهای کشور، مهارت‌های لازم برای انجام فعالیت‌های علمی - فناورانه در سطح جامعه

در آن‌ها پرورش یابد تا آن‌ها بتوانند در آینده در رفع مشکلات جامعه سهیم باشند. در سایه این سیاست‌هاست که دانش‌آموزان سنگاپوری موفق شده‌اند در آزمون‌های بین‌المللی از جمله تیمز و پرلز نتایج بسیار درخشانی کسب نمایند.

عوامل مختلفی در موفقیت دانش‌آموزان و نظام آموزش و پرورش سنگاپور نقش دارند که مهم‌ترین آن معلم و نقش برجسته او در کلاس درس است. در سنگاپور معلم، به‌عنوان یکی از ارکان آموزش و پرورش، دارای نقش اساسی در ارتقای کیفیت آموزش و در نتیجه یادگیری است. در حقیقت دست‌اندرکاران نظام آموزشی سنگاپور معتقدند توفیق یا شکست برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی و پرورشی کشورشان به معلمان بستگی دارد، زیرا این معلمان‌اند که رهبری نسل آینده جامعه را به عهده دارند. روی این اصل است که معلم در سنگاپور دارای ارزش و مقام بالایی بوده و واجد نقش‌های زیر می‌باشد.

۱. نقش آموزشی و تدریس

۲. نقش الگویی

۳. نقش راهنما و مشاور

۴. نقش ارتباطی

نقش آموزشی و تدریس

یکی از ویژگی‌های معلمان سنگاپور توانایی بالای آن‌ها در تدریس است. آن‌ها همیشه برای تدریس خود آماده‌اند، تجربیات یادگیری‌شان متناسب با ویژگی‌های یادگیرندگان است، با اتخاذ روش تدریس مناسب درهای جهان ناشناخته‌ها را به روی دانش‌آموزان می‌گشایند و به آن‌ها اجازه می‌دهند فرصت‌های یادگیری را در سطح جهانی تجربه کنند. با بهره‌گیری از شیوه‌های یاددهی - یادگیری خاص هر درس، یادگیرندگان را در مفاهیم کلیدی، موضوعات و عناوین درگیر کرده و به آن‌ها در دستیابی به اهداف دروس کمک می‌کنند. با ارائه مثال‌های مناسب در برقراری ارتباط بین مطالب جدید و دانش پیشین دانش‌آموز و با استفاده از یک سناریوی آموزشی (طرح درس) مناسب تعمیق یادگیری را در یادگیرندگان تسهیل می‌کنند. در صورت بروز مشکل در زمینه یادگیری اصطلاحات آموزشی، با بهره‌گیری از زبان، مرجع‌ها و مثال‌های مشابه، به یادگیرنده در رفع این مشکل کمک می‌نمایند. موانع یادگیری را شناسایی و راهبردهایی برای مرتفع نمودن آن‌ها پیشنهاد می‌دهند. قادر به انطباق

با موقعیت‌های یادگیری غیرمنتظره پیش‌آمده در کلاس درس هستند. منعطف‌اند و در صورت برداشت نادرست یادگیرنده از اهداف درس، به پرسش از وی پرداخته و از استراتژی‌های جایگزین بهره می‌گیرند. از دانش و مهارت مورد نیاز برای تدریس به دانش‌آموزان با توانایی‌های مختلف در کلاس درس برخوردارند.

در سنگاپور معلمان همواره تلاش می‌کنند تا فرایند آموزش را با تفریح و سرگرمی همراه نمایند. آنان می‌دانند چه موقع با دانش‌آموزان شوخی کنند و این شیوه را بخشی از فرایند تدریس خود می‌بینند. البته مراد شوخی‌های ملایم و محترمانه است تا دانش‌آموزان را به درس و کلاس علاقه‌مند سازد.

در سنگاپور معلمان ملاک‌های مشخصی برای خودارزیابی یادگیرندگان تعیین می‌کنند. از مواد و منابع آموزشی ملموس و قابل دستکاری برای دانش‌آموزان بهره می‌گیرند. پس از طرح هر پرسش، زمان کافی به دانش‌آموزان برای یافتن پاسخ می‌دهند. به دانش‌آموزان امکان می‌دهند تا جهت درس را تعیین کنند. برای انجام این امر حتی اگر لازم باشد، راهبردها و محتوای آموزشی را نیز تغییر می‌دهند. آن‌ها با مسائل روان‌شناختی و چگونگی و تحول شناختی دانش‌آموزان آشنایی دارند و از روش‌های فعال در تدریس استفاده می‌کنند. آن‌ها بر این باورند که معلم متخصص لازم است به دو صفت «تخصص» و «آفرینندگی علمی» مجهز باشد.

نقش الگویی

در سنگاپور دانش‌آموزان اجازه دارند در صورت مبهم بودن و قانع کننده نبودن توضیحات معلم خود در حل یک مشکل، معلم را به چالش بکشند. معلمان نیز ضمن تشویق یادگیرندگان به احترام نهادن به عقاید دیگران، به آن‌ها یاد می‌دهند که چگونه انتقادات و پیشنهادهای مثبت و سازنده خود را مطرح سازند و بحث‌های ارائه شده در کلاس و گروه‌ها را ارزیابی کنند. معلمان سنگاپور همواره یادگیرندگان را با تجارب و موقعیت‌های یادگیری درگیر می‌کنند، سپس با طرح مشکل، زمینه بحث و گفت‌وگو با آن‌ها را آغاز و آنان را به پژوهش و تحقیق درباره مسائل گوناگون و نیز پرسش از یکدیگر تشویق و ترغیب می‌نمایند.

در سنگاپور معلمان انتظار بالایی از دانش‌آموزان دارند، زیرا انتظارات معلم، غالباً عملکرد و رفتار دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. دانش‌آموزان

کمک می‌کنند و به شناسایی، ارزیابی و تلاش در جهت تأمین منابع مناسب یادگیری برای مدرسه می‌پردازند. یادگیرندگان را در انجام پروژه، تحقیق و مدیریت بر اطلاعات راهنمایی می‌کنند. توجه یادگیرنده را به نقاط مبهم، بدفهمی‌ها و استدلال‌های ضعیف جلب کرده و کمک می‌کنند که یادگیرندگان خودشان آن را برطرف سازند. به یادگیرنده در ارزیابی فرایند یادگیری خود کمک می‌کنند.

معلم در سنگاپور تنها منتقل‌کننده صرف اطلاعات نیست، بلکه می‌کوشد با راهنمایی دانش‌آموزان و فعال کردن آن‌ها در فرایند یادگیری و ایجاد موقعیت و شرایط مناسب، به یادگیری و تعمیق آن کمک کند. امکان طرح مسائل متعدد را برای دانش‌آموزان فراهم می‌سازد با ارائه مثال‌های متفاوت دانش‌آموزان را به تفکر وامی‌دارد. از راه ایجاد شرایط و موقعیت‌ها بستری فراهم می‌کند تا با طرح مسائل و مشکلات تعادل دانش‌آموزان برهم خورد و سبب شود دانش‌آموز بکوشد تعادل خود را به دست آورد. سرانجام اینکه دانش‌آموزان را با طرح پرسش‌های باز و تحریک‌کننده فکر، به کاوش ترغیب می‌کنند.

نقش ارتباطی

همکاری و همیاری بسیار نزدیک معلمان با یکدیگر و دیگر همکاران در مدرسه یکی از ویژگی‌های برجسته معلمان در سنگاپور است. آن‌ها از طریق شرکت در شبکه‌های اجتماعی، کنفرانس‌ها و همایش‌ها و برقراری ارتباط با بزرگان تعلیم و تربیت در دنیا برای رشد حرفه‌ای خود تلاش می‌نمایند. آن‌ها همچنین با ایجاد فرصت‌های یادگیری مناسب زمینه‌های همکاری و همیاری را در بین دانش‌آموزان ایجاد می‌کنند.

در سنگاپور هر معلمی سخت‌کوش است و همیشه در دسترس دانش‌آموزان و اولیای آنان است. بین او، مدرسه و اولیای دانش‌آموزان ارتباط نزدیک برقرار است و مسئولیت‌ها بین او و اولیای شاگردان و مسئولان تقسیم می‌شود. معلم با ایجاد ارتباط مؤثر و مؤدبانه از مهارت‌های ارتباطی به موقع و درست استفاده می‌کند.

با عنایت به نقش‌های ذکر شده، می‌توان ادعا داشت که سنگاپور با سرمایه‌گذاری بر پرورش و تربیت معلمان کارآمد توانسته است طی چهل سال اخیر، از سطحی معادل سایر کشورهای در حال توسعه به سطح کشورهای توسعه یافته ارتقا پیدا کند.

نیز براساس سطح انتظار معلم به فعالیت می‌پردازند. از آن جایی که نداشتن ثبات عاطفی، اضطراب و تشویش خاطر دائمی و ناتوانی در کنترل اضطراب از معیارهای معلم ضعیف شناخته می‌شود معلمان ضمن شناسایی این تغییرات خلقی در خویش، تلاش می‌کنند تا از شدت این ضعف بکاهند و آن را از بین ببرند.

یکی از ویژگی‌های بارز معلمان در سنگاپور، این است که اجازه نمی‌دهند دانش‌آموزان تماشاگر باقی بمانند و برای این کار از تدابیر گوناگونی استفاده می‌کنند. برای مثال، در جریان بحث کلاسی، پس از طرح سؤال از دانش‌آموزان می‌خواهند داوطلبانه به آن پاسخ دهند. حتی با بردن نام دانش‌آموزان برای پاسخ گفتن تلاش می‌کنند همه آن‌ها در فعالیت‌های آموزشی شرکت کنند. آن‌ها در روابط خود با دانش‌آموزان یکسان و منصفانه برخورد می‌کنند و امنیت روحی و جسمی دانش‌آموزان خود را کاملاً حتی در شرایط اضطراری در نظر می‌گیرند. آنان به هیچ‌وجه سعی نمی‌کنند عقاید سیاسی و مذهبی دانش‌آموزان خود را تخطئه کنند، در عین اینکه در بحث‌های پیش‌آمده مذهبی، علمی، سیاسی، به‌طور کلی هر چه که مربوط به بحث دانش‌آموز می‌شود فعال هستند. فدارکاری، ایثار، ارتباط و روحیه جمعی معلمان سنگاپور به عنوان عاملی برای تسهیل فرایند یاددهی - یادگیری محسوب می‌شود. معلمان رفتاری توأم با رفاقت دوستی، احترام با دانش‌آموزان دارند و همواره دانش‌آموزان را ترغیب می‌کنند تا نسبت به هم حسود و غرض‌ورز نباشند.

در سنگاپور اعتقاد بر آن است که اگر معلم علاقه و عشق به دانش‌آموزان نداشته باشد به درد شغل معلمی نمی‌خورد، بنابراین معلم لازم است الهام‌بخش دانش‌آموزان بوده و آن‌ها را فرایند یاددهی - یادگیری درگیر کند، بالاترین میزان همراهی را با یادگیرندگان کم‌توان و بی‌انگیزه داشته باشد و تلاش خود را در جهت بهبود یادگیری آن‌ها به کار بندد.

نقش راهنما و مشاور

معلمان سنگاپور به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا در انجام فعالیت‌های آموزشی با همسالان خود همکاری نمایند، دانش‌آموزان ساکت، خجالتی و کم‌رو را به شرکت در بحث گروهی ترغیب می‌سازند و در هنگام انجام کار گروهی فرصت‌هایی برای ایجاد درکی مشترک بین اعضای گروه فراهم می‌نمایند. یادگیرندگان را در هدایت فرایند یادگیری خود

* منابع

- O' Grady, G., & Ong, R. (2007). Good PBL facilitation: what does it take? Paper presented at the Conference proceedings from the 1st International PBL Symposium, Singapore.
- Chan, L.M. (2008). Toward a better future: education and training for economic development in Singapore since 1965 (pp. 135-143). Washington, D.C; Singapore: World Bank; National Institute of Education.
- Goh, Karen (2010) what Good Teachers Do To Promote Effective Student Learning In A Problem- Based Learning Environment, Center for Educational Development, Republic Polytechnic, Singapore.